

РОЗВИТОК ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглядаються проблеми регіонального розвитку та транскордонного співробітництва в Україні в умовах політики європейського сусідства. Показано переваги транскордонного співробітництва у процесі інтеграції країни у світове господарство. Визначено основні перешкоди на шляху до участі регіонів у транскордонному співробітництві та запропоновано заходи щодо їх подолання.

Ключові слова: *транскордонне співробітництво, регіональний розвиток, регіональна політика, інтеграція.*

Розширення українсько-євросоюзівського кордону призвело до необхідності вирішення широкого спектра проблем, зумовлених новим статусом держави у взаєминах із західними сусідами. Зокрема, постало завдання перегляду пріоритетів розвитку регіонів України з огляду на більш ширше їх залучення до процесів транскордонного співробітництва.

Тривалий час на транскордонні регіони були покладені функції, пов'язані з розвитком інфраструктури прикордонних територій, нарощенням обсягів зовнішньоекономічної діяльності та підтримання дружніх контактів з сусідніми країнами особливо в районах компактного проживання національних меншин. Європейський вектор інтеграції України зумовив виконання транскордонними регіонами нових завдань щодо їх діяльності в нових умовах.

Розвиток регіонального транскордонного співробітництва в Україні стає одним з важливих напрямів європейської

інтеграції, що здійснюється на регіональному рівні і починає посідати провідне місце у процесі формування регіональної політики. В полі вивчення цього питання лежить безпосередньо можливість вивчення розвитку соціально-економічних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших зв'язків між суб'єктами та учасниками транскордонного співробітництва.

Актуальність теми полягає в тому, що транскордонне співробітництво в сучасних політико-економічних умовах набуває все суттєвішого значення для всебічного розвитку прикордонних регіонів України, пошуку та використання нових ефективних форм співпраці.

Проблемам розроблення та реалізації регіональної політики транскордонного співробітництва в умовах інтеграції України до глобального геополітичного та економічного простору присвячена значна кількість наукових праць: І. Артюмова, П.Беленького, З.Герасимчук, М.Долішнього, Є.Кіш, В. Козик, Н. Мікули, А. Мокія, В. Новицького, О. Передрія, Є.Савельєва, П. Токаря, С. Устича та інших.

Мета дослідження – пошук механізмів удосконалення транскордонного співробітництва в умовах перезавантаження відносин між Україною та ЄС.

Об'єктом дослідження є регіональне транскордонне співробітництво.

Предметом дослідження є розвиток транскордонного співробітництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сучасні міжнародні відносини характеризуються інтенсивними інтеграційними процесами, серед яких важливу роль відіграє транскордонне, регіональне та міжрегіональне співробітництво. Україна, завдяки вигідному геополітичному положенню має великі потенційні можливості щодо його розвитку, оскільки 19 з 25 регіонів держави є прикордонними, а зовнішній кордон є найдовшим серед європейських країн.

На сьогодні в Україні транскордонне співробітництво є одночасно інструментом розвитку прикордонних територій

та чинником реалізації її євроінтеграційних прагнень, що відображено у Державній стратегії регіонального розвитку України на період до 2015 року та Державній програмі розвитку транскордонного співробітництва на 2007-2010 роки [11].

Розглядаючи транскордонне співробітництво прикордонних областей України і сусідніх країн, умовно його можна розділити на два «напрями»: транскордонне співробітництво, що відбувається на кордоні України з ЄС, і транскордонне співробітництво уздовж кордонів колишніх радянських республік. Для того, щоб обидва вищезазначені напрями співпраці були ефективними, необхідно подолати відставання українських територій від територій країн-членів ЄС в обсягах залучених іноземних інвестицій та у загальному рівні економічного розвитку, адже ефективність діяльності євро регіонів є можливою лише за умови рівноправності партнерів та скоординованої цілеспрямованої діяльності з пошуку спільних проблем та реалізації комплексної, цільової та зваженої інвестиційної політики.

Сучасний динамічний розвиток європейської інтеграції, вже за умов розширеного на схід Євросоюзу, потребує виокремлення нових пріоритетів розвитку транскордонного співробітництва України та сусідніх держав. Більше того, геополітичні зміни, зокрема, в регіоні Центральної і Східної Європи, внаслідок розширення ЄС на схід також вимагають формування транскордонних відносин за європейськими стандартами. При цьому слід звернути особливу увагу на те, що з 2004 року транскордонне співробітництво між Україною (не членом ЄС) і Польщею, Словаччиною та Угорщиною (членами ЄС) має здійснюватися згідно з європейськими нормами і принципами в контексті формування і реалізації науково обґрунтованих спільних концепцій розвитку прикордонних територій сусідніх держав включно [10].

Перш за все, при виділенні чинників негативно-го впливу на транскордонне співробітництво регіонів

України, потрібно звернути увагу на суттєві невідповідності української законодавчої бази європейським стандартам. Серед інших чинників, що стримують розвиток транскордонного співробітництва в Україні, можна назвати такі, як: недооцінка владою транскордонного співробітництва як інструменту територіального розвитку і покращення життя населення прикордонних регіонів; відсутність як з боку уряду, так і з боку місцевих органів влади України навичок спільного планування розвитку прикордонних територій; недостатній рівень фінансової підтримки спільних транскордонних проектів.

В умовах інтеграційних процесів роль транскордонного співробітництва визначається можливістю прискорення процесів вирівнювання якості життя населення прикордонних територій, щонайменше, до середньоевропейського рівня та досягнення вільного руху товарів, людей і капіталів через кордон до повної інтегрованості простору [8]. Особливої ваги набуває питання залучення та ефективного використання фінансових ресурсів, насамперед, раціоналізації внутрішнього інвестування та активізації зовнішнього.

У світлі програм транскордонного співробітництва співпраця здійснюється на декількох рівнях: міжнародному, державному, регіональному та місцевому. Поки що Україна не має достатнього потенціалу для ефективного співробітництва на міжнародному рівні, адже першочерговим зараз є узгодження національних інтересів та пріоритетів транскордонного співробітництва всередині держави.

Європейська спільнота зацікавлена у створенні по всьому периметру своїх кордонів смуги сталого економічного розвитку, політичної і соціальної стабільності та добросусідства. Вона пропонує будувати майбутні відносини з суміжними східноєвропейськими державами на основі нової стратегії взаємостосунків. Суть сучасних геополітичних змін місця і ролі країн Центральної Європи в оновленій системі міжнародних відносин у Європі полягає в їх остаточному виході з відносно замкнутого поля („сірої смуги“) потенційної геополітичної

нестабільності, проміжного регіону між Сходом і Заходом та їх входженні до зони стабільності і колективної безпеки, єдиного європейського і євроатлантичного простору економічного розвитку і добробуту.

Інтеграція держав Центральної і Східної Європи в Європейський Союз призвела до зміни геополітичної ситуації на європейському континенті. Отже, набуває важливого значення вироблення нової філософії розвитку транскордонного співробітництва Євросоюзу і, відповідно, нової стратегії транскордонного співробітництва між державами Центральної Європи та України, заснованої на європейських принципах. Завдання формування нових форм транскордонних відносин є особливо важливим для прикордонних громад і регіонів України, яка з травня 2004 року набула статусу безпосереднього сусіда розширеного Європейського Союзу [10].

Розвиток транскордонного співробітництва – це потужна інвестиція в економіку України, і ті незначні кошти, які були б використані із державного бюджету на співфінансування проектів, на нашу думку, могли б повернутися їй у значно більшому розмірі. Однак у сьогоденних реаліях для України, особливо для її територій, процеси міжрегіональної інтеграції є новими, а тому потрібен певний час, щоб і на державному, і на регіональному рівнях усвідомити їх важливість і забезпечити організаційно-правові, фінансові та кадрові можливості для активізації участі регіонів у транскордонному співробітництві.

Висновки

Геополітичний статус транскордонного співробітництва України з центральноевропейськими державами піднявся на якісно вищій щабель. Україна може ефективніше вирішувати проблеми зміцнення транскордонних відносин не лише з кожною з центральноевропейських держав або їх регіональними об'єднаннями (Вишеград, Центральноевропейська ініціатива тощо), але й безпосередньо з Брюсселем та Страсбургом – на

рівні центральних загальноєвропейських інституцій. У свою чергу, з кожною державою – західним сусідом, та на рівні співпраці з прикордонними адміністративно-територіальними одиницями Україна може погоджувати і здійснювати спільні кроки в структурах ЄС, наприклад, для одержання тієї ж фінансової допомоги для реалізації спільних транскордонних проєктів.

Крім того, в останній час з боку загальноєвропейських інституцій значно зріс практичний інтерес до розвитку співробітництва з Україною саме на нових східних кордонах ЄС. Про це свідчить, зокрема, таке. По-перше, керівні органи ЄС (зокрема – Європейська Комісія) самі декларують та ініціюють посилення і розширення різних форм транскордонної співпраці з Україною. На транскордонному, міжрегіональному рівні стосунки Україна – ЄС, взаємодія з ЄС та країнами-членами ЄС може бути навіть більш динамічною і ефективною, ніж на міждержавному рівні. По-друге, загальноєвропейські органи націлюють сусідні з Україною центральноевропейські держави на розвиток транскордонного, міжрегіонального співробітництва, фактично доручивши Польщі, Словаччині та Угорщині практичну реалізацію цього напрямку східної політики ЄС. Центральноевропейські держави самі активно пропонують нові плани і концепції транскордонного співробітництва з Україною, з-поміж яких варто виокремити спільну Австрійсько-угорську та Ніредьгазьку ініціативи 2003 року, Концепцію спільного розвитку прикордонних регіонів України і Угорщини.

Проаналізувавши напрями транскордонного співробітництва в Україні на цьому етапі, можемо чітко окреслити його основні пріоритети: зміцнення конкурентоспроможності регіонів; спрощення процесу перетину кордонів; укладання нових транскордонних угод на рівноправних умовах; розвиток центрів підтримки малого та середнього підприємництва в прикордонних регіонах, а також гармонізація українського законодавства з європейським,

що визначатиме надалі структуру формування європейської «доданої вартості» в Україні.

У боротьбі з чинниками негативного впливу на транс-кордонне співробітництво регіонів нашої державі слід врахувати зарубіжний досвід щодо навичок спільного планування розвитку прикордонних територій, а також щодо формування належної інфраструктури, необхідної для організаційно-правового, фінансового та кадрового обслуговування потреб кордонів.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про транскордонне співробітництво”. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004. - № 45. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1833-VI (1833-17) від 21.01.2010 .
2. Постанова Верховної Ради України «Про приєднання України до Європейської рамкової конвенції про транс-кордонне співробітництво між територіальними общинами або властями». Відомості Верховної Ради України, 1993, № 36, ст.370. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1879-IV (1879-15) від 24.06.2004, ВВР, 2004, № 50, ст.534.
3. Артёмов І.В. Транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України: [монографія] І.В. Артёмов. – Ужгород: Ліра, 2009. – 520 с.
4. Беленький П.Ю., Мікула Н.А., Герич В.П. Транскордонне співробітництво: проблеми і перспективи / ІРД НАНУ; Відповідальний редактор: Беленький П.Ю. - Львів, 1996. - 75 с.
5. Передрій О. До питання децентралізації у державному управлінні / Передрій О. // Транскордонне співробітництво: сучасні проблеми, перспективи розвитку: Науковий вісник ЗақДУ (серія «Економічні науки»). - 2004. - Вип. № 4. - С.13-21.

6. Токар П. Нові реалії сучасних кордонів: соціолого-політологічний аналіз. – Ужгород: КП «Ужгородська міська друкарня», 2008. – 320 с.
7. Транскордонне співробітництво на нових східних кордонах ЄС: матеріали міжнародної конференції / Гол. ред. С.І. Мітрьєва. – Ужгород: «Ліра», 2009. – 248 с.
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2007-2010 роки» // <https://search.liga.net>.
9. Кіш Є. Проблеми транскордонного співробітництва України і Євросоюзу. Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=63&c=1412>
10. Кіш Є. Ткач Д. Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/article.html?id=254>
11. Котляр А. Тенденції транскордонного співробітництва України в контексті політики європейського сусідства. Режим доступу: <http://conf-cv.at.ua/forum/36-163-1>

Билак Д. Развитие трансграничного сотрудничества Украины в условиях глобализации.

В статье рассматриваются проблемы регионального развития и трансграничного сотрудничества в Украине в условиях политики европейского соседства. Показаны преимущества трансграничного сотрудничества в процессе интеграции страны в мировую экономику. Определены основные препятствия на пути к участию регионов в трансграничном сотрудничестве и предложены меры по их преодолению.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, региональное развитие, региональная политика, интеграция.